

SNACKA TRYGGT: LÄRARHANDLEDNING

Skolmaterial som engagerar eleverna

Rädda Barnen

BARNAFRID
LINKÖPINGS UNIVERSITET

MED
STÖD
FRÅN

**ALLMÄNNA
ARVSFONDEN**

SKOLMATERIAL

Snacka tryggt, tema 1–4

Trygghet bygger mod

Många barn som utsätts för våld berättar aldrig om det. Om någon får veta, är det oftast en kompis. Därför finns Snacka tryggt. Det är en modell som hjälper skolor att skapa miljöer där barn känner sig trygga att prata om våld med skolans vuxna – som är trygga i sin förmåga att lyssna och bemöta.

Klassrumsmaterialet hjälper dig att lyfta ämnet våld i klassrummet. Det har ett upplägg som engagerar eleverna och förser dem med ökad kunskap om vad våld är, gränser och barns rättigheter. Det ger dem även uttryck och ord för att lättare kunna prata om våld.

Materialet är uppbyggt i fyra delar med teman:

- **Snacka tryggt om våld**
- **Bra och dåliga hemligheter**
- **Det här är förbjudet!**
- **När något jobbigt har hänt**

Varje tema består av en intervjufilm med tillhörande frågor, en berättelse om ett dilemma samt faktablad och arbetsblad.

Att tänka på:

Var gärna **två vuxna** i klassrummet. Det är bra om någon från elevhälsan kan vara med. Du som håller i passet ska ha tagit del av Snacka tryggt utbildning, steg 1.

Avsätt tillräckligt med **tid för det eleverna vill ta upp**. Det kan ibland ta tid att sätta ord på sina tankar.

Var tydlig med att du eller ni **finns där att prata med**. Säkerställ att det finns resurser för att fånga upp barn som vill prata.

Genomför alltid utcheckningen. Bladet hjälper dig att upptäcka om temat har väckt tankar och behov hos de enskilda eleverna. Säkerställ att det finns tid för detta moment. Det är viktigt att barnen fyller i och skriver sina namn. Det är också viktigt att respektera sina kompisar och därför inte titta på vad de andra fyller i.

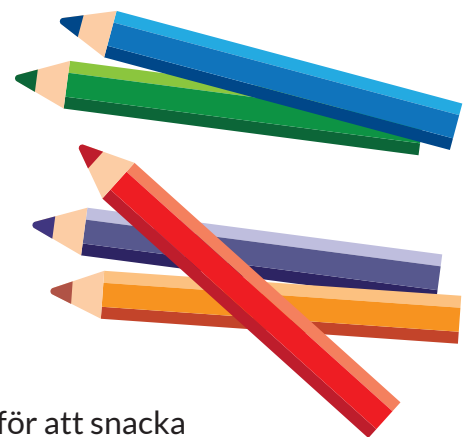
Gå igenom bladen direkt efter lektionen för att fånga upp om någon elev upplevt starka negativa känslor eller signalerat att den behöver eller vill prata.

Vilka **rutiner kring upptäckt av våld** har ni på skolan? Ha med dessa i bakhuvudet.

Skicka ut information till vårdnadshavare för att uppmärksamma dem på att ämnet tas upp i skolan. Det finns ett färdigt förslag att använda eller utgå ifrån.

Praktiskt:

- Varje tema utgår från samma struktur, så att eleverna ska känna igen sig i klassrumsupplägget.
- Se till att skriva ut faktablad, arbetsblad och utcheckningsblad innan lektionen börjar.
- Ha färgpennor tillgängliga.
- De trygghetstrix ni tar fram tillsammans i tema 1 (trix för att snacka tryggt i klassen) ska repeteras och vara synliga. Exempelvis kan ni sätta upp dem på tavlan i klassrummet vid varje tillfälle.

TEMA 1

Snacka tryggt om våld

Det här är Snacka tryggt

Berätta om varför ni genomför Snacka tryggt. Att ingen vuxen får skada barn eller göra dem illa. Tyvärr händer det ändå. Många barn vågar inte berätta om någon vuxen gjort dem illa. Eller vet inte vad de ska säga. Snacka tryggt är som en hjälp mot det, så att barn kan hitta både ord och mod.

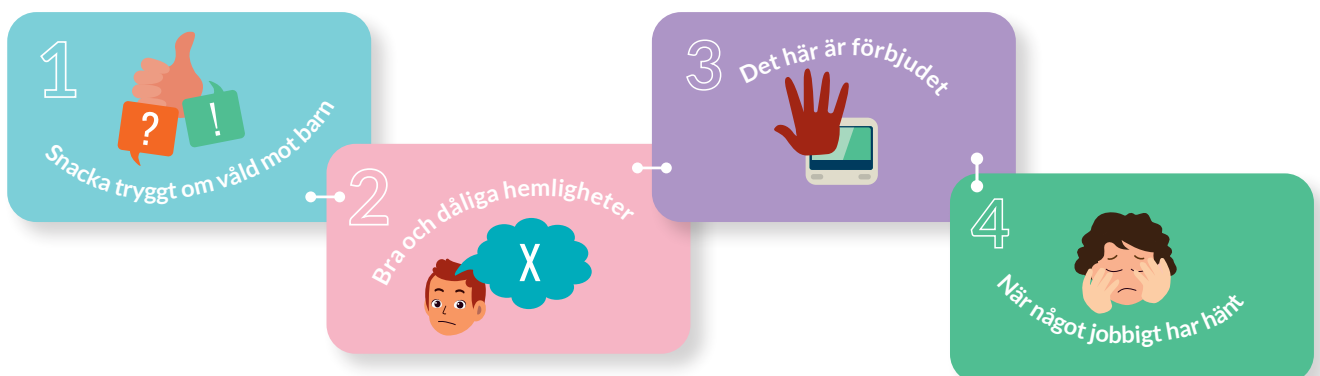
Fyra teman

Förklara hur ni ska hitta de här orden och modet:

Berätta att barnen under fyra lektioner kommer att få prata, rita, titta på filmer, göra övningar och fundera. Med varandra och med vuxna.

Öva på att snacka på ett tryggt sätt om svåra saker.

Berätta att vuxna på skolan har gått utbildning i Snacka tryggt och är trygga personer att vända sig till!

Trix för att snacka tryggt i klassen

Förklara att det är viktigt att det känns tryggt i klassrummet när ni jobbar med det här. Fråga barnen vad som kan vara bra regler för att det ska kännas tryggt. Låt dem fundera i mindre grupper eller två och två. Kanske har ni redan klassrumsregler att kika på.

Lyssna och bestäm tillsammans de trix/regler som känns angelägna. Skriv ner dessa och de synliga för hela klassen.

Det här är viktigt att ni pratar om. Lägg till dessa punkter nedan om det inte kommer upp:

1. Det är okej att säga stopp om man inte vill berätta något.
2. Lyssnar när andra berättar.
3. Om du vill berätta något ensam för bara en vuxen, så är det okej att säga till.

Fundera tillsammans

Stanna upp efter intervjufilmen och fånga upp barnens funderingar.

Ha gärna faktabladet Vad är våld mot barn? framför dig.

Kom ihåg att våld kan vara många olika saker, men om ni kommer in på våld från filmer och spel kan det vara bra att styra tillbaka till ämnet igen.

Faktablad

– *Vad är våld mot barn? samt Barns rättigheter*

- Dela ut faktabladet. Låt barnen läsa högt eller tyst.
- Fånga upp: Har ni lärt er något nytt? Var något otydligt?

Arbetsblad

– *Vi tillverkar skyltar*

Låt barnen färglägga och klippa ut sina personliga skyltar. Dessa används vid frågerundorna som följer varje dilemma-berättelse.

Dagens dilemma: Knuffen

Du som vuxen läser dilemmat högt. Berätta att det finns frågor som ni ska gå igenom efteråt, men att det inte är en tävling.

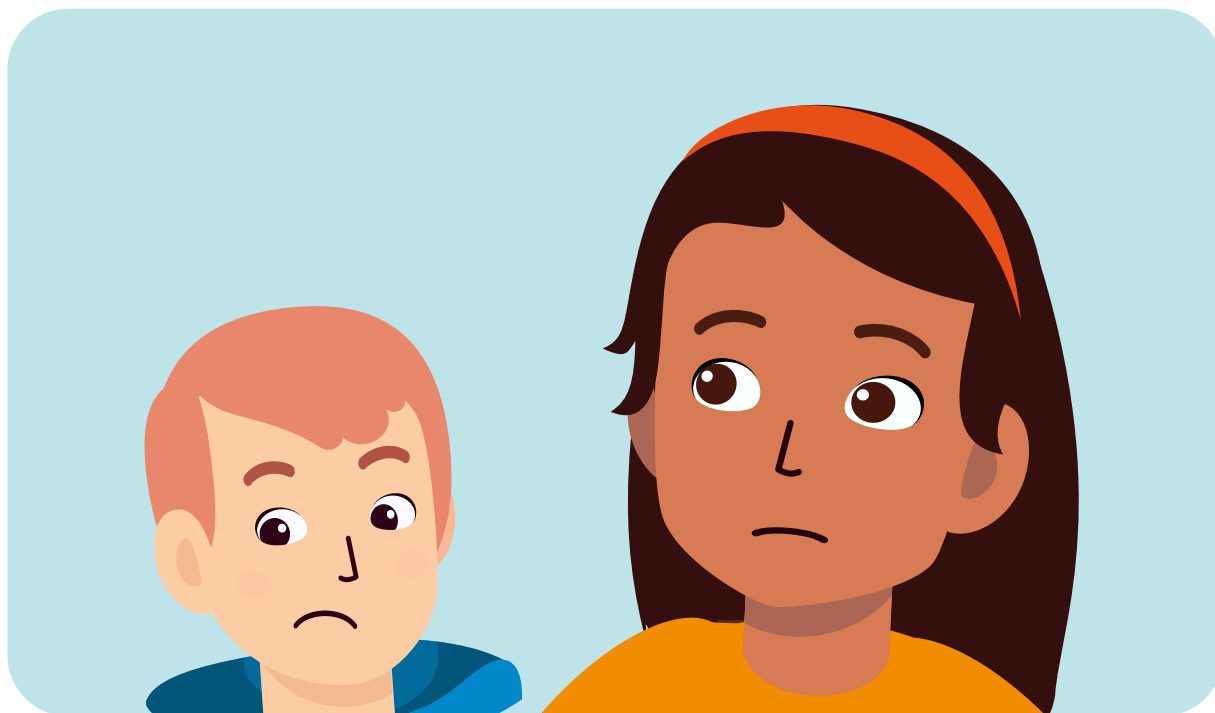
Låt sidan med dilemmat vara synlig när barnen svarar på frågorna med sina okej- och nej-skyltar.

Om ni inte vill använda skyltarna

Ibland är det bra med lite rörelse. Sätt upp en okej-skylt och en nej-skylt på två väggar i klassrummet. Låt barnen utgå från en neutral punkt eller från sina bänkar. När du läst frågan ställer de sig vid den vägg som de tycker har rätt svar.

Det går även att hitta på andra varianter. Till exempel att de med grön skylt samlas i ett hörn, röd i ett annat och de som tvekar i ett tredje.

Öppen fråga till dilemmat: Vad tycker ni Safia ska göra?

Frågerunda (Nej eller okej)

Är det okej att vuxna knuffar barn?

Nej. Vuxna får inte göra illa barn med flit. Att knuffa är ofta det. Sen kan ibland vuxna råka puffa på ett barn i en kö eller behöva knuffa undan ett barn, till exempel när två syskon slåss. Men att knuffa någon med flit är våld. Även att dra i armen eller i håret.

Är det okej att vuxna nyper barn om barnet gjort något dumt?

Nej. Vuxna får inte göra illa barn. Vare sig som straff eller för att "lära" dem att göra rätt.

Är det okej att Safia frågar Viktor hur han har det hemma?

Okej. Det kan kännas svårt att fråga, men är modigt. Kanske vill Viktor inte svara och då får Safia inte tjata. Men om Viktor svarar kan Safia föreslå att de ska berätta tillsammans för någon vuxen. Kanske någon på skolan. Hur skulle han kunna säga?

Om Viktor säger till Safia att hon inte får berätta det för någon, är det okej att Safia ändå gör det?

Både **okej** och **nej**. Det här kan vara en hemlighet som känns dålig att ha. Sådana får man berätta om för någon vuxen.

Nej. Att berätta för klasskompisar kanske inte känns så bra för Viktor.

Okej. Att berätta för en vuxen som kan prata med Viktor. Då kan Viktor och hans familj kanske få hjälp så att bråken slutar.

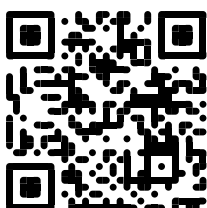
Är det okej att Safia ringer till BRIS?

Okej. Både Safia och Viktor kan kontakta BRIS. De finns för alla barn och har öppet dygnet runt. BRIS lyssnar och hjälper om barn har det svårt eller vill prata om jobbiga saker.

Utcheckning

Säkerställ att det finns tid och att barnen får sitta ifred och checka ut. Beröm dem för att de har varit delaktiga. Berätta när ni ska jobba vidare med nästa tema.

Tips på fördjupning

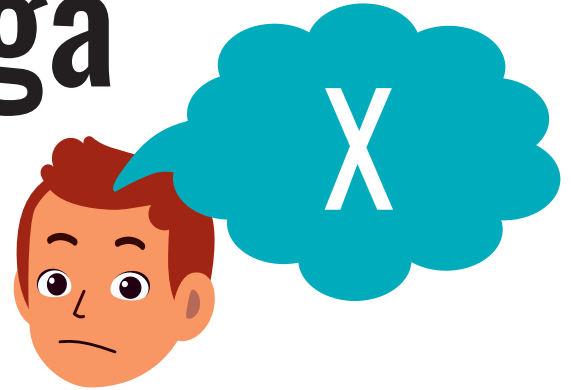

BRIS film om våld

Den här filmen handlar om våld och riktar sig till barn. Våld är när någon gör dig illa. Det kan handla om att någon slår eller tar i dig hårt, säger kränkande och nedsättande saker, eller att din förälder hotar med att överge dig.

TEMA 2

Bra och dåliga hemligheter

Fyra teman

Presentera dagens tema och påminn om Trygghetstrixen. Ha dem framme. Fråga vad barnen minns från förra temat. Ta fram det ni gjorde då.

Fundera tillsammans

Stanna upp efter intervjufilmen och fånga upp barnens funderingar.

Fråga om de kände till uttrycket bra och dåliga hemligheter.

Kan de ge något exempel?

Fråga varför det är viktigt att kunna skilja på bra och dåliga hemligheter.

Faktablad

– Kroppsregler samt Det här är samtycke

- Dela ut faktabladet och låt barnen läsa högt eller tyst. Gör ett i taget.

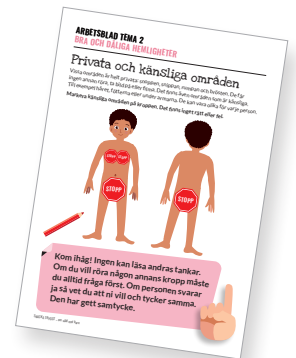
Arbetsblad

– Privata och känsliga områden

Du avgör om klassrummet är mottagligt för ett samtal om privata områden. Om du bedömer att det blir det för fnissigt och tramsigt, prova igen vid ett annat tillfälle.

Det viktiga är att barnen vet att:

- Ingen annan får ta på dessa områden.
- Ingen får tvinga barnen att ta på, filma eller fota sina privata områden.

Fråga: Är det okej att ta på andra ställen på kroppen utan att först fråga?

Svar: Nej. Vi vet inte var och när det känns okej för någon annan.

Be barnen rita ut extra känsliga områden och privata delar, med hjälp av röda ringar.

Dagens dilemma: Hemlisen

Du läser dilemmat högt. Berätta att det, precis som tidigare, kommer frågor efteråt och att det inte är en tävling.

Låt sidan med dilemmat vara synlig när barnen svarar på frågorna med sina okej- och nej-skyltar. (Om ni väljer att använda dem.)

Öppen fråga till dilemmat:
Vad ska Nilo göra?

Frågerunda (Nej eller okej)

Är det okej att morbror tar på Nilos kropp när Nilo inte riktigt sagt nej eller sagt ifrån?

Nej. Allt annat än ett ja betyder nej. Det är det samtycke betyder. Men det kan vara svårt att säga nej. Dessutom är det förbjudet att vuxna tar på ett barns privata områden.

Berätta att det finns undantag: om föräldrarna eller till exempel en doktor ska hjälpa. Men att de alltid måste förklara vad de gör och varför.

Är det okej att Nilo berättar om hemlisen?

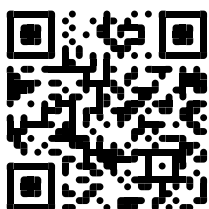
Okej. Det här är en hemlighet som Nilo ska berätta. Morbror gör fel! Ingen får ta på barns kroppar på det sättet som han gör.

Öppen fråga: Hur kan man göra om man vill berätta för någon annan om något som inte känns bra?

Utcheckning

Säkerställ att det finns tid och att barnen får sitta ifred och checka ut. Beröm dem för att de har varit delaktiga. Berätta när ni ska jobba vidare med nästa tema.

Tips på fördjupning

Film om samtycke för barn

Det här är en film som förklarar vad samtycke är, så att det blir lätt att förstå även för barn och för vuxna som inte har hört talas om det förut.

Filmen är publicerad av Stödcentrum för unga brottsutsatta i Nacka kommun i samarbete med Blue Seat Studios.

TEMA 3

Det här är förbjudet

Fyra teman

Presentera dagens tema och påminn om Trygghetstrixen. Ha dem framme.
Fråga vad barnen minns från förra temat.

Fundera tillsammans

Stanna upp efter intervjufilmen och fånga upp barnens funderingar.

Vad får barnen få tankar?

Berättade polisen något de inte visste förut?

Vad det något som var otydligt?

Faktablad

– Om brott

- Dela ut faktabladet och låt barnen läsa högt eller tyst.
Prata om det som står.

– Fula knep och svåra ord

- Berätta att många som begår brott mot barn använder knep.
- Fråga barnen om de känner igen orden smicker, muta, tjat, hot och utpressning.
- Läs igenom bladet tillsammans. Låt barnen komma på egna exempel.

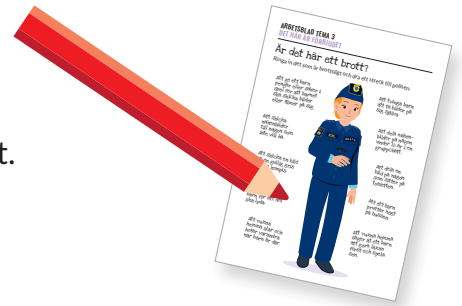

Arbetsblad

- Hitta brotten

Låt barnen läsa och fundera på vilka saker som är ett brott.

Gå runt i klassen och kolla att alla förstår övningen.

Dagens dilemma: Nakenbilden

Du läser dilemmat högt. Berätta att det, precis som tidigare, kommer frågor efteråt och att det inte är en tävling.

Låt sidan med dilemmat vara synlig när barnen svarar på frågorna med sina okej- och nej-skyltar. (Om ni väljer att använda dem.)

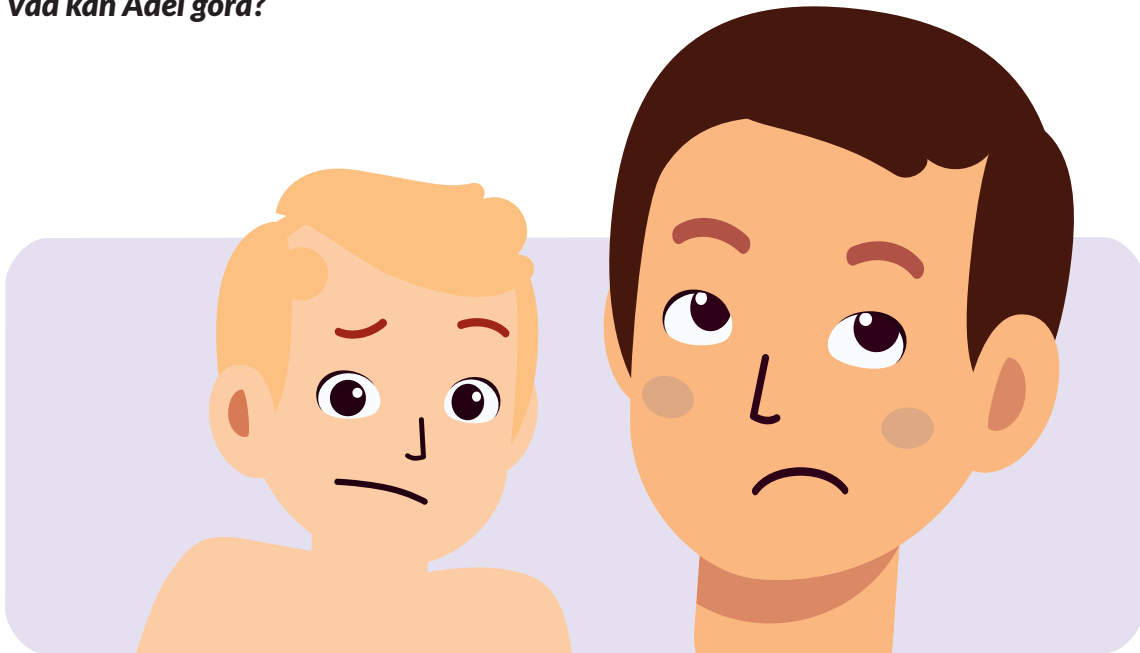
Öppna frågor:

Hur tror ni det känns för Anton?

Vad kan Anton göra?

Hur tror ni det känns för Adel?

Vad kan Adel göra?

Frågerunda (Nej eller Okej)**Är det okej att Olle tog bilder i omklädningsrummet?**

Nej. Man får inte ta bilder utan att fråga. Ingen får smygfota någon som är på en privat plats. Typ i sitt hem, på en toalett eller i ett omklädningsrum. Det är ett brott som heter *kränkande fotografering*.

Är det okej att Adel sprider bilden vidare?

Nej.

Är det okej att klasskompisarna tittar på bilden de fått?

Okej. Det är faktiskt inte olagligt. Men det känns nog inte så kul, därför kan det också vara ett okej och ett nej. Båda alternativ är rätt.

Vad kan klasskompisarna göra? Och vad ska de inte göra?

Är det okej att skärmdumpa om man får en bild på någons privata område?

Både **okej** och **nej**.

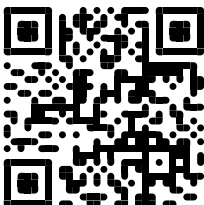
Okej. En skärmdump kan användas för att visa bilden för någon vuxen eller polisen. Skärmdumpar kan hjälpa polisen att ta reda på vem som har skickat bilden och om bilden behöver tas bort.

Nej. En skärmdump får inte göras för att sprida bilden vidare. Det gäller även om någon försöker tvinga, hota eller muta dig att sprida bilden

Utcheckning

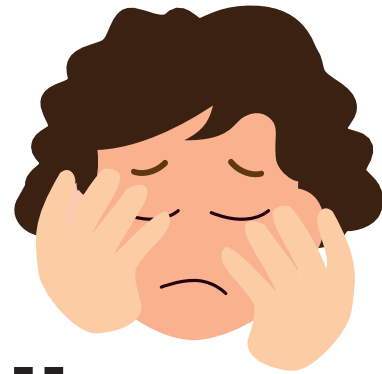
Säkerställ att det finns tid och att barnen får sitta ifred och checka ut. Beröm dem för att de har varit delaktiga. Berätta när ni ska jobba vidare med nästa tema.

Tips på fördjupning

Polisens material om att ta, ha och dela nakenbilder

TEMA 4

När något jobbigt har hänt

Fyra teman

Presentera dagens tema och påminn om Trygghetstrixen. Ha dem framme. Fråga vad barnen minns från förra temat.

Fundera tillsammans

Stanna upp efter intervjufilmen och fånga upp barnens tankar.

Vad tänker de när de hör om socialtjänsten?

Vad visste de inte? Här är det viktigt att lyssna in barnen, men också att bemöta desinformation och farhågor. Kolla gärna tillsammans på sidan Koll på soc (kollpasoc.se).

Faktablad

– Hur börjar man prata? samt Trygga snack

- Dela ut faktabladet. Fråga om barnen kan komma på andra exempel att inleda samtal.
- Låt dem ge tips hur någon kan säga eller skriva för att få hjälp.
- Gör rollspel eller skriv upp på tavlan.

Arbetsblad

- Min Snacka tryggt-hand

Hjälp barnen att komma på någon att skriva i alla fingrar. Skriv gärna upp relevanta telefonnummer och personer på tavlan. Till exempel namn på skolsköterska och skolkurator och hur barnen kan nå dem. Kanske finns det någon kontaktperson från socialtjänsten som barn kan ringa till direkt?

Dagens dilemma: Ensamheten

Du läser dilemmat högt. Berätta att det, precis som tidigare, kommer frågor efteråt och att det inte är en tävling.

Låt sidan med dilemmat vara synlig när barnen svarar på frågorna med sina okej- och nej-skyltar. (Om ni väljer att använda dem.)

Öppen fråga: Hur tror ni det känns att vara Sarah? Vad skulle hon behöva?

Frågerunda (Nej eller okej)

Är det okej att föräldrar bråkar med varandra?

Både **okej** och **nej**.

Okej. Föräldrar får bråka, men...

Nej. Det är förbjudet att de bråkar på ett sätt som gör barn rädda. Till exempel att en förälder gör illa den andra, att de kastar grejer, knuffas eller skriker läskiga saker.

Är det okej att föräldrar struntar i att ge barn mat och inte hjälper med till exempel läxor?

Både **okej** och **nej**.

Okej. Det är inte alltid föräldrar kan hjälpa till med alla läxor eller ordna exakt den mat barn vill ha.

Nej. Föräldrar måste i alla fall vilja och försöka. Alla barn har rätt till och behöver ha vuxna som bryr sig om dem, är intresserade och försöker hjälpa.

Är det okej att Sarah berätta för någon hur hon har det?

Okej. Det är viktigt! Om hon inte berättar kan hon inte få hjälp.

Om Sarah berättar för någon vuxen eller om någon vuxen i skolan blir orolig ska de kontakta socialtjänsten. Det är socialtjänsten som ser till att barn eller barns familj får hjälp.

Till exempel att en vuxen i familjen får hjälp att sluta göra sina barn illa. Eller att sluta dricka för mycket alkohol.

Många tror att socialtjänsten tar barn från sin familj om de får veta att barn mår dåligt, men det är väldigt sällan det sker. Först försöker de alltid att hjälpa familjen och barnet så att barnet mår bra hemma. Men för vissa barn blir det inte ändå inte bra hemma. Om föräldrarna inte hjälper eller tar hand om barnet eller inte slutar slå barnet kan barn behöva bo kortare eller längre tider med en annan familj med- an socialtjänsten hjälper föräldrarna.

Kom ihåg att många barn kan ha hört negativa rykten om socialtjänsten. Det är viktigt att du lyssnar in barnen och nyanserar deras föreställningar. Berätta om och besök gärna kollpasoc.se med dem

Öppen fråga: Hur kan Sarah säga?

Låt barnen formulera sig i ord eller i text hur någon kan be om hjälp.

Summering

Berätta att det här var sista tillfället. Beröm barnen för att de har genomfört hela Snacka tryggt.

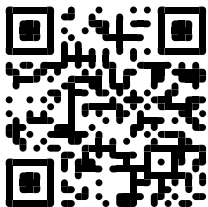
Gå igenom summeringen: vad har varit roligast? Svårast? Andra tankar?

Utcheckning

Säkerställ att det finns tid och att barnen får sitta ifred och checka ut. Om det finns inplanerade elevhälsosamtal, så berätta om det.

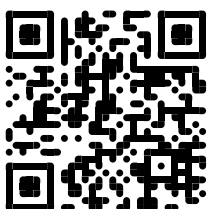

Tips på vidare stöd

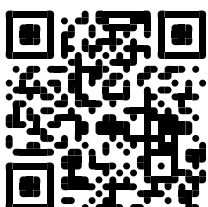
Lilla Rädda Barnen

Här kan du lära dig om dina rättigheter, känslor och få må bra-tips. Det här är Rädda Barnens sida för barn.

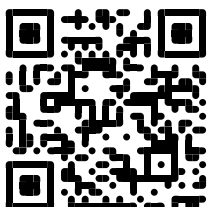
Lilla Rädda Barnen - Tips på hur du kan prata med en vuxen

Här kan du få tips på hur du kan prata med en vuxen. Det här är Rädda Barnens sida för barn.

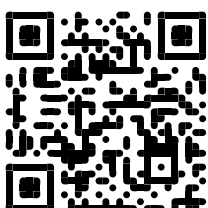
Lilla Rädda Barnen - Vad är soc

Här kan du lära dig om vad soc är. Det här är Rädda Barnens sida för barn.

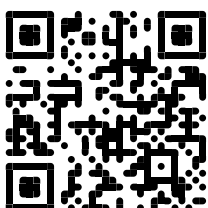
Koll på soc

Koll på soc är en sajt om socialtjänsten för dig upp till 21 år med information om vad soc gör, tips och hur det går till att få kontakt med dem. (Socialtjänsten och soc är samma sak).

Jag vill veta: Information för barn om vad som är brottsligt

På den här sidan finns information om vad som är brottsligt, hur man kan känna om man varit med om brott och var man kan få hjälp. Här får man också veta vad som händer om man anmäler eller om det blir rättegång.

Film att se för barnen: När någon gjort dig illa

En film för barn och unga. Ingen får göra barn eller ungdomar illa. Men det finns de som gör det ändå. Det kan handla om brott som misshandel, hot eller sexuella övergrepp. Om det har hänt dig eller någon annan i familjen har du rätt att få stöd och hjälp!

Film publicerad av Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Det här är en del av
Snacka tryggt – om våld mot barn

Snacka tryggt har tre steg som tillsammans hjälper er att skapa miljöer där barn känner sig trygga att prata om våld med skolans vuxna.

Allt material hittar du på:
www.raddabarnen.se/snacka-tryggt

Rädda Barnen

BARNAFRID
LINKÖPINGS UNIVERSITET

MED
STÖD
FRÅN

**ALLMÄNNA
ARVSFONDEN**